

ВПЛИВ ЛІСОРОСЛИННИХ УМОВ І ПОХОДЖЕННЯ НА САНІТАРНИЙ СТАН СОСНОВИХ ДЕРЕВОСТАНІВ ЖИТОМИРЩИНИ

*Ю. В. Сірук, кандидат сільськогосподарських наук
Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир, Україна*

*Є.П. Печенюк, викладач
Малинський лісотехнічний коледж, м. Малин, Україна*

Протягом останніх років у лісогосподарських підприємствах Житомирщини спостерігається суттєве зростання площ санітарно-оздоровчих заходів у соснових деревостанах. У більшості випадків причиною санітарних рубок, згідно матеріалів, є всихання соснових деревостанів спричинене «комплексом еколого-кліматичних факторів» під яким розуміється як ослаблення деревостанів внаслідок погіршення ґрунтово-кліматичних умов, зокрема вологозабезпеченості лісових ґрунтів, так і комплексне пошкодження шкідниками (особливо верхівковим короїдом), що сприяють розповсюдження грибів роду *Ophiostoma*.

За мету дослідження ставилося виявити тенденцію проведення суцільних санітарних рубок (СРС) у сосняках у залежності від їх походження та типу лісорослинних умов. Аналіз вікової структури соснових деревостанів свідчить, що великі площі всихання соснових деревостанів протягом останніх років були відмічені, починаючи із середньовікових насаджень. Проте, найбільша частка площ ділянок, де відбулося всихання, спостерігається у пристигаючих сосняках. Із метою визначення впливу походження соснових деревостанів на їх стійкість у досліджуваних підприємствах було проведено порівняння співвідношення загальної площі штучних і природних деревостанів віком понад 50 років (оскільки у СРС було призначено понад 95 % площ насаджень даного віку) із відповідними площами сосняків, де відбулася рубка у 2014-2016 рр. Загалом аналіз був проведений по 105 лісництвах, де протягом трьох останніх років не поодинокі проводилися СРС у соснових лісах. У віці понад 50 років з незначною різницею переважають природні соснові деревостани, яких понад 53 %. Проте, згідно аналізу фонду СРС у 2014-2016 рр. спостерігається протилежне – суцільні санітарні рубки проходили на більших площах

у штучних насадженнях (61 %). W-критерій Вілкоксона на 99 % рівні ймовірності дає підстави стверджувати, що санітарний стан штучних насаджень є гіршим у порівнянні з природними ($W_{\text{факт}} < W_{\text{кр}}$). Щодо типологічної структури сосняків підприємств Житомирщини, то двома найбільш поширеними типами лісу тут є вологий та свіжий дубово-сосновий суббір. Залежно від походження сосняків розподіл їх за типами лісу дещо відрізняється. Природні деревостани найбільш представлені у ВЗдС, штучні – у В2дС. Для виявлення тенденцій щодо всихання сосняків було проаналізовано типологічну структуру насаджень штучного і природного походження. При цьому було здійснено порівняння розподілу площ соснових насаджень за типами лісу у так званому «віці ризику» (понад 50 р) і площ деревостанів, де були проведені СРС протягом 2014-2016 рр. У природних соснових деревостанах спостерігається певна невідповідність розподілу площі фонду СРС за типами лісу загальному. Найбільш помітною вона є у свіжому дубово-сосновому субборі. В даному типі лісу в рубку потрапляла більша частка площ ділянок ніж частка, характерна для всіх наявних природних сосняків віком понад 50 років. Подібна ситуація, хоча зі значно меншою різницею, склалася у вологому дубово-сосновому субборі, свіжому сосновому бору та свіжому грабово-дубово-сосновому сугруді. Проте статистичне підтвердження на 99 % рівні ймовірності було отримане лише у свіжому дубово-сосновому субборі та свіжому сосновому бору ($W_{\text{факт}} = 217$, $W_{\text{кр}} = 274$ та $W_{\text{факт}} = 209$, $W_{\text{кр}} = 218$ відповідно). Щодо штучних соснових насаджень, то типологічна структура фонду СРС від загальної відрізняється в подібному тренді лише у свіжому дубово-сосновому субборі. В решті типів лісу спостерігається менше представлення площ ділянок у фонді СРС ніж у загальному. Але саме у штучних соснових насадженнях в умовах свіжого суббору відмічено найбільш істотну статистичну різницю ($W_{\text{факт}} = 389$, $W_{\text{кр}} = 1975$ при $P = 99\%$), що явно засвідчує не випадкову тенденцію призначення суцільних санітарних рубок, причиною яких було всихання. Отже, штучні соснові насадження є менш стійкими до негативної дії еколого-кліматичних факторів. Проте, ймовірно, що ослаблення сосняків пов'язано не стільки з походженням, як з типом лісорослинних умов, оскільки достовірна тенденція всихання сосняків відмічена у свіжих суборах як у природних, так і в штучних насадженнях.